

3 *Kwalitatief verklaren* (verklaren = causale theorievorming) is gebaseerd op combinaties van kenmerken, terwijl kwantitatief verklaren gebaseerd is op statistische verschillen en correlaties tussen variabelen. Ook weer te ontleen aan Ragin (zie hetzelfde stukje in KWALON 25 en www.smalln.spri.ucl.ac.be). Eigenlijk is de tegenstelling hier misschien niet zozeer kwalitatief-kwantitatief, maar eerder booleaanse versus bayesiaanse wetenschap. De systematiek van Ragins Qualitative Comparative Analysis (QCA) is in principe dezelfde als die van de Analytische Inductie (AI), met dien verstande dat bij AI een iteratief proces van analyse en (naar deviante gevallen zoekende) dataverzameling plaatsvindt, terwijl QCA gedacht is als een analyse van een afgerond databestand. Het gaat steeds om een cumulatief proces van vergelijkende gevalsanalyse, waarbij in elke stap nieuwe noodzakelijke voorwaarden worden toegevoegd voor het optreden van het te verklaren gedrag of verschijnsel. Dit zou je vanuit kwantitatief gezichtspunt kunnen zien als een contextuele specificatie van correlaties, net zo lang tot in alle subgroepen de correlaties 1 of 0 zijn. Kortom: kwalitatief beschrijven kun je redelijk helder afpalen van kwantitatief beschrijven, net als kwalitatieve interviewtechnieken van kwantitatieve (= gestandaardiseerde) interviewtechnieken, en kwalitatieve causale analysemethoden van statistische causale analysemethoden. Het lijkt me wenselijk om bij methodologische discussies dit soort specificaties toe te passen in plaats van algemene beweringen te willen doen over kwalitatief en kwantitatief onderzoek.

Reactie van Foeke van der Zee

Met belangstelling heb ik kennisgenomen van de reacties van Swanborn en Jansen. Met name hun positieve reacties vond ik leuk om te lezen. Hieronder ga ik kort in op een aantal opmerkingen van hen.

De discussie is voortgekomen uit een uitspraak van Swanborn die stelde dat kwalitatief onderzoek meestal explorerend van aard is. We zijn het met elkaar eens dat ook in de kwantitatieve vorm van onderzoek explorerend onderzoek voorkomt. We kunnen er nog over discussiëren of dat veel minder is dan in kwalitatief onderzoek, maar dat is moeilijk vast te stellen. Swanborn stelt verder dat zijn uitspraak 'niet een (voor)oordeel is, maar een empirische constatering'. Ik heb daar moeite mee. Ik kan het hele veld van economisch, geneeskundig, natuurkundig en sociaal-wetenschappelijk onderzoek niet overzien, maar ook als ik me beperk tot de sociaal-wetenschappelijke disciplines in alleen Nederland, vind ik het moeilijk een dergelijke uitspraak te verifiëren dan wel te falsificeren.

Vervolgens gaat Swanborn in op het onderscheid tussen kwalitatief en kwantitatief onderzoek. Hij wil geen duidelijk onderscheid maken door een scherpe streep te trekken. Ik zie dat toch wat anders. In de praktijk zien we dat onderzoekers zichzelf kwalificeren als kwalitatief dan wel als kwantitatief onderzoeker. Ze wijzen dan meestal op een verschil in het aantal ondervragen personen en de te gebruiken technieken. Het aantal onderzoekseenheden is op dit punt erg indicatief om het onderscheid tussen kwalitatief en kwantitatief onderzoek aan te

geven. Bij kleine aantallen gebruikt men de kwalitatieve technieken en bij grote aantallen de kwantitatieve. Dat Swanborn dit aanduidt met respectievelijk kleinschalig en grootschalig onderzoek, komt redelijk overeen met de beleving van veel sociaal-wetenschappelijk onderzoekers.

Jansen heeft een iets andere invalshoek dan ik gewend ben. Hoewel ik veel dingen anders zou zeggen dan Jansen, denk ik wel dat ik hem begrijp. De manier waarop hij tegen kwalitatief onderzoek aankijkt, vind ik erg goed, maar ik vind ook dat hij kwantitatief onderzoek een beetje verkeerd afschildert. Ook in kwantitatief onderzoek zoekt men naar combinaties tussen kenmerken. En ook bij de kwantitatieve onderzoekers zien we dat door cumulatie van onderzoeksbevindingen zich een theorie ontwikkelt die steeds beter in staat is empirische gebeurtenissen te verklaren. Dat er bij kwalitatief onderzoek meer gelet wordt op booleaanse processen op casusniveau en bij kwantitatief onderzoek meer gedacht wordt vanuit een bayesiaanse optiek op populatieniveau, kan ik me als algemeen kenmerk wel voorstellen. Afgezien van de wat negatieve opstelling tegenover kwantitatief onderzoek, denk ik dat Jansen en ik niet principieel van mening verschillen over het onderscheid tussen kwalitatief en kwantitatief onderzoek. Hij legt meer de nadruk op de te hanteren technieken, terwijl ik het aantal onderzoekseenheden als indicatief beschouw en aansluitend de te hanteren technieken daarop afstem.